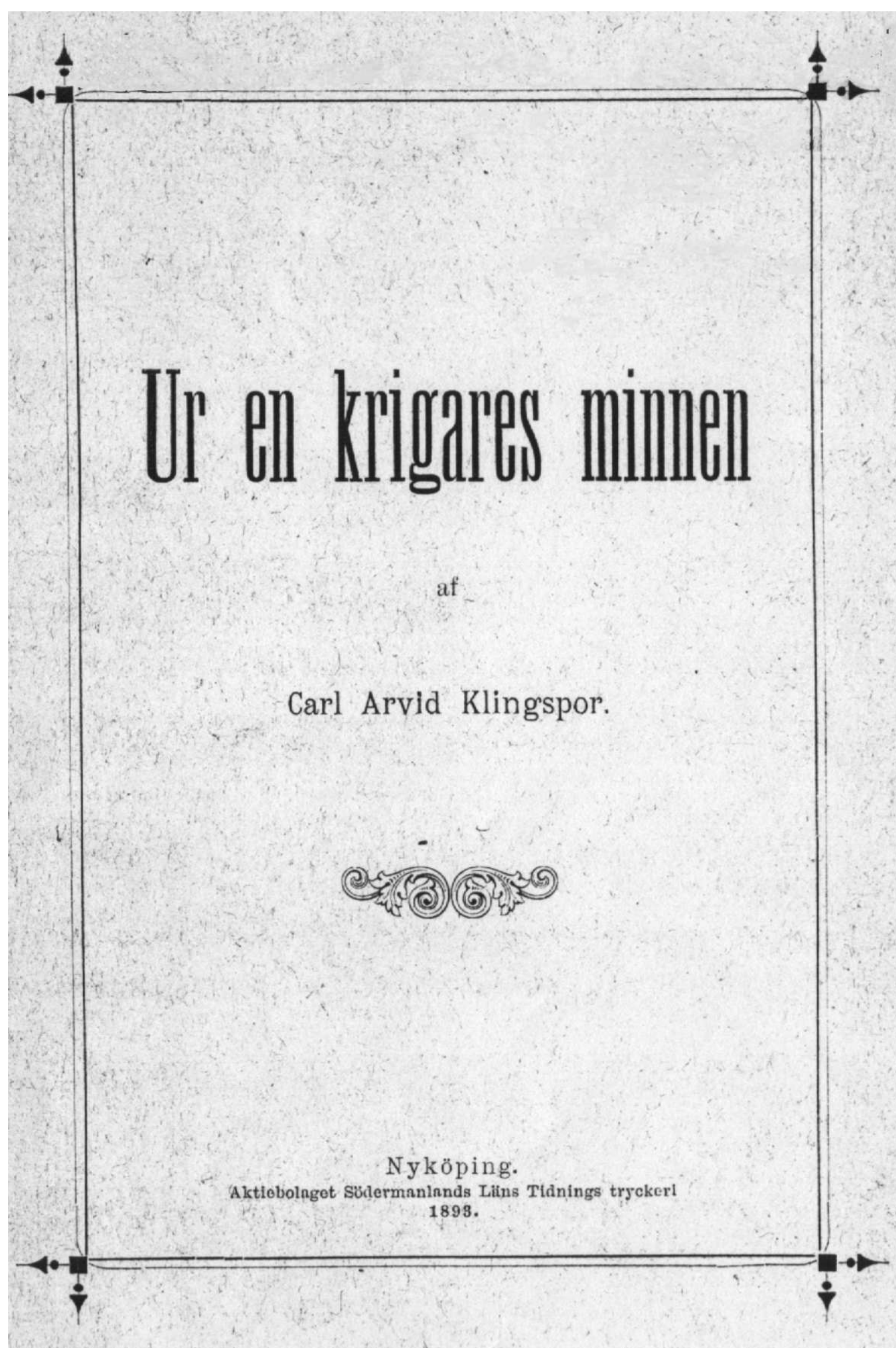
Förord till den elektroniska utgåvan

Följande är Projekt Runebergs elektroniska faksimilutgåva av en liten skrift från år 1893. Den är på 44 sidor och är tryckt i Nyköping på Södermanlands Läns Tidnings tryckeri. Sidorna har scannats in av Rune Andersson i svartvitt med upplösningen 300 dpi, vilket är något mindre än vi vanligen använder oss av, varför sidbilderna kan tyckas något gryniga. De är dock fullt läsbara och återges här i 100 dpi gråskala. Länkar till sidbilderna finns längst ner i den här sidan, som innehåller hela texten från häftet.

Författaren **Carl Arvid Klingspor** var son till Carl Gustaf Klingspor som skrev dagboken. Denne krigare hade ett märkligt levnadsöde. Han växte upp på Säby på på Aspö i norra Sörmland och gick i Aspö skola. Han tog tjänst i armén och deltog med en liten styrka under napoleonkrigen och var bland annat med om slaget vid Leipzig, värdshistoriens dittills blodigaste slag med c:a 100.000 döda på tre dagar. Därefter återvände han till Sverige och blev så småningom en av de mest framgångsrika jordbrukarna i Sörmland och Uppland. I socknen ägde han under en tid alla betydande gods, dvs i stort sett hela socknen.

Läs mer om Aspö på **www.aspo-tostero.com**

10. Ur en krigares minnen.

Han sett så mången blodig dag,
så många faror delat,
ej segrar blott, men nederlag,
hvars sår ej tiden helat.
-- Runeberg

Till grund för dessa minnen ligga egenhändiga anteckningar och dagböcker, förda af min framlidne fader, under de krig, hvaruti han deltog som officer vid kungl. Södermanlands regemente.

Öfverstelöjtnant Carl Gustaf Klingspor föddes den 2 maj 1786 på Tolfta boställe i Lerbo socken. Föräldrarne voro löjtnanten vid kungl. Södermanlands regemente Carl Gustaf Klingspor och Charlotta Christina de Bruce. Till följe af faderns mindre goda ekonomiska omständigheter och många barn, måste dessa tidigt lämna föräldrahemmet och uppfostrades hos släktingar och vänner. Min fader blef redan vid 11 års ålder den 1 juli 1797 antagen till tjänstbar volontär med rotelön vid Södermanlands regemente och upptogs då af kaptenen vid regementet friherre Otto Ludvig Benedikt Wrangel[1)] på Säby, då han fick sin första undervisning i Aspö skola. Att det redan då var godt gry i gossen, visar följande anekdot: en gång bad den då trettonårige volontären sin välgörare, att få en bössa för att skjuta räfvar, hvarpå fanns god tillgång. Baron Wrangel svarade: "du är för ung, min gosse, för att handtera skjutgevär, lär dig först taga räfvarna med händerna, så skall jag skänka dig en bössa." Några dagar därefter kom min fader, nedblodad och sönderrifven med en räf i famnen, som han efter en svår strid tagit i en räflya. Bössan, som nu var ärligt förtjänad, erhölls genast och förvaras ännu som ett minne af den första blodiga segern. Ett par år därefter flyttade föräldrarna till Strengnäs, då denna stads läroverk begagnades om vintrarna, under det att somrarna tillbragtes vid Säby till den 3 maj 1803, då han befordrades till rustmästare med lön och den 15 juni 1804 till furir på stat, hvarefter han den 4 december s. å. blef frikadett vid Hapaniemi kadettskola i Finland.

1) Baron Wrangel var född 1768, blef löjtnant vid fortifikationen 1788, löjtnant vid Södermanlands regemente 1788, kapten 1796, erhöll öfverstelöjtnants afsked och dog 1825. Han bekom ej Säby fideikommiss, ehuru han bebodde det, förrän 1809, då hans äldre broder, Öfverstelöjtnanten friherre Arvid Ulrik Benedikt Wrangel, ogift afled till följe av olyckshändelse då en häst skenade med honom på isen utanför Säby.

Äfven här förnekade sig ej hans jägarenatur. Det lyckades honom nämligen att skjuta så mycket vildt, synnerligast björn och varg, att han kunde sälja ej obetydligt med skinn af dessa rofdjur i S:t Petersburg, så att han därigenom ej allenast hade medel till eget behof, utan till och med en jul kunde hemsända en i hans ställning ej obetydlig summa till föräldrarnes hjälp, med löfte om mera framdeles.[2)] Detta oaktadt idkades studierna med fart, så att han efter endast 2 $^{1}/_{2}$; års kurs kunde den 8 juli 1807 aflägga sin officersexamen med vackra betyg, och anställdes den 3 december s. å. som fänrik vid det regemente, där han börjat sin militära bana.

2) Brefvet härom finnes i författarens ego.

Det dröjde ej länge förrän den nyutnämde fänriken kommenderades till Norge, där han utom i mindre skärmytslingar hade tillfälle att den 20 april 1808 på samma dag deltaga i tvänne affärer vid Lund, då det lyckades honom vid den sista af dessa att med några få man af Södermanlands jägare återtaga från fienden de proviant- och munderingspersedlar, som i den första striden blifvit tagna. Den 5 maj s. å. stod en skarp träffning vid 0psal. "Klockan 3/4 6 om morgonen blef jägareposteringen därstädes attakerad, den försvarade sig så länge der tills den blef öfverflyglad, men fänrik Klingspor vid Södermanlands jägarebataljon, bröt sig med en del af jägarne igenom" [3)]. För visad tapperhet vid dessa tillfällen tillerkändes honom af general en chef friherre Gustaf Mauritz Armfelt "Guldmedaljen för tapperhet i fält" [4)]

3) Angående affären vid 0psal, meddelas i Posttidningen N:o 56 för den 10 Maj 1808, general en chefs friherre G. M. Armfelts rapport:

"En detaljerad underdånig rapport skall med aldra första .jag hafva nåder insända. Emellertid kan jag i underdånighet

anmäla, att de som mycket distinguerat sig äre major Christian Adolf Klingspor, kaptenerna Trolle ock Engelbrechten samt fänrikarne Carl Gustaf Klingspor och grefve von Hermansson. Soldaterna af Södermanlands bataljon utmärkte sig med ovanlig contenence; då dess ammunition var all, gjordes utdelning af patroner under fiendens eld och ögon, samt hade de derjemte en exactitude och hörsamhet, som ej nog kan berömmas. Denne bataljons förlust i döde och blesserade är nära 60 man, då deremot Vermlands bataljon förlorat ganska få".

G. M. ARMFELT,
en chef, kom. General för Vestra arméen.
B. Sparre

I Inrikes Tidn. N:o 54 för den 17 maj 1808 finnes följande rapport af Brigadchefen friherre G. Cederström införd: Rapportcns början citerad i texten.

"Södermanlands bataljon har visat mycken contenance, hvarför den ej kan annat än berömmas, och ehuru den var attaquerad med hurrarop och swärmning, äfvcn öfverflyglad, bjöd den aldrig till annat än med ordning retirera, och hade största uppmärksamhet på befälet, hvarför reträtten gått med den ordning som vederbordt. -- -- -- --

Major Klingspor vid Dalbataljon, förde befälet på högra flygeln, och har med sin rådighet, köld samt kloka disposition hindrat fiendens hastiga framträngande och dragit all nytta han kunnat af alla smärre pass för att uppehålla fienden, och retirerade ej förr än han var af en sluten bataljon öfverflyglad. Major Klingspor ger mycket beröm åt -- -- -- -- samt fänrikarne grefve von Hermansson och Klingspor."

Hillesbyn den 9 maj 1808.
G. CEDERSTRÖM

4) Till Herr öfversten m. m. Högvälborne grefve 0tto Cronstedt: "Här innelyckt (se nedan) får äran öfverlämna afskrift af H. K. H. Riksföreståndarens skrifvelse om Benådad Guldmedaille för Tapperhet i Fält för Fändricken vid Södermanlands regemente C. G. Klingspor.

Denna rättvisa fägnar mig för en officer af et Regemente, som vid alla tillfällen visat särdeles prof af Tapperhet och Välförhållande och personligen välförtjent är denna På Herr Generalbefälhafvarens för Vestra Arméen underdåniga hemställan uti memorial af den 16 dennes har Hans Kungl. Höghet Riksföreståndaren benådat fändricken vid Södermanlands Regemente C. G. Klingspor med *Guld medaillen för Tapperhet i fält* i anseende till dess Välförhållande uti affairerna den 20 April och den 5 Maij 1808 och hvarom nu Ordres afgå till General Befalet för kustarméen. -- Stockholms Slott den 18 Maij 1809.

På Nådigste Befallning
C. ADLERCREUTZ,
Tjenstgörande Generaladjutant för Arméen.
G. A. Peyron.

Deltog sedermera i finska kriget, var med på Åland samt vid Djekneboda, Säfvar och Ratan den 17, 19 och 20 augusti 1809. Angående dessa strider skrifver han i sina anteckningar: "Under expeditionen till Vesterbotten hade jag lyckan att med regementets jägare fördrifva ryssarne ur passet vid Djekneboda, efter min öfvertygelse ett resultat, som för en jägartrupp ej var utan förtjenst. Att från spridd ordning, under fiendens häftigaste eld ögonblickligen formera sig och anfalla fiendens slutna ställning hade lätt kunnat misslyckats och sannolikt gjort

det, om jag ej funnit mig och med en del av kompaniet sprungit i sjön samt efter att hafva turnerat dess flank gjort bajonettanfall. För denna affär blef jag och truppen rikligt belönade genom de smickrande loford vi då erhöllo af generalen, baron Lagerbring. Såsom något ovanligt af en trupp, får jag nämna dess yttrande vid detta tillfälle: *"får då vår fänrik ingen belöning?"* Jo, svarade generalen, lånade ett tapperhetsmedaljband af en närvarande officer och knöt det på min rock, under truppens hurrarop. För affären vid Säfvar lär jag tillika med flere kamrater varit nämd bland dem, som utmärkt sig. Vid Ratan var ej mycket tillfälle därtill, men Sörmlands jägare vore åtminstone de sista, som retirerade från holmen. Att jag under dessa tre affärer ej blifvit skonad, framgår däraf, att vid debarkeringen var mitt kompani komplett 100 man, och fyra dagar senare återstodo 57. Vid detta tillfälle erbjöds mig, ehuru jag endast var fänrik, att jämte Södermanlands jägare äfven taga Uplands under mitt befäl, hvilket sedermera ej kom i fråga, sedan operationerna afslutades.

Emellertid hade jag hvarken bekommit min i Norge tillerkända tapperhetsmedalj, ej heller den af general Lagerbring mig lofvade, då jag af en händelse i Stockholm mötte nämde general, som frågade mig, hvarför jag ej bar min medalj. Jag svarade, att, ehuru jag tvänne gånger blifvit tillerkänd denna utmärkelse, jag dock aldrig bekommit densamma, då generalen befallte mig åtfölja sig upp till konungen. Uppkommen dit, ville man afvisa mig, emedan jag endast var klädd i syrtut, men generalen svarade, att risken blefve hans, om h. m:t konungen skulle onådigt upptaga, att jag visade mig i samma kläder, hvaruti jag förtjänat mitt hederstecken. På detta sätt bekom jag min tapperhetsmedalj".

"Med tyska fälttåget 1813 väcktes nya förhoppningar om ära och utmärkelser; de enda befordringar, jag hittills vunnit, vore till förste adjutant den 9 februari 1809 och min löjtnantsfullmakt af den 4 april 1812."

Genom den ganska omfattande dagbok, som fördes under detta krig, kan man tämligen noggrannt följa åtminstone Södermanlands regementes jägares deltagande däruti. Då en mängd enskildheter här förekomma göres endast sådana utdrag, som kunna hafva ett mera omfattande intresse: Den börjar med

April.

24. Samlades regementet i Södertelje för att afgå till Tyskland.

25. Mönstrades vi af generalmajoren friherre Bennet.

26. Afgingo vi till trakten af Dalarö. Som regementet ej blef färdigt att afgå från Södertelje förrän middagstiden, upphunno vi ej de oss uti Öster- och Vester-Hanninge tilldelade qvarteren, utan måste passera natten under bar himmel, i en ganska svår köld. Oaktadt uppgjorda eldar öfver allt i vår närhet, var det ändock nära, att alla våra stora förhoppningar frusit bort, men snart sken solen upp, marschen började och alla nattens obehag voro glömda.

27. Inqvarterades flere kamrater jämte mig på Sanda gästgifvaregård, där vi måste qvarstanna öfver fjorton dagar. Det var det mest osnygga näste man kan tänka sig, och dagligen hade vi bekymmer för anskaffning af föda. Om ej en förträfflig tjäderjakt funnits, hade vi stått oss slätt.

Maj.

14. Bröto vi upp, marscherade till Dalarö och embarkerade där på fregatten Camilla.

16. Ankom hit en engelsk transportflotta af omkring 20 segel. Det var en vacker anblick, att se denna eskader vid solens nedgång inlöpa i den trånga hamnen vid Dalarö. Efter ett ömsesidigt saluterande från fästningen och fartygen, kom en engelsk officer för att uppvakta chefen på vår fregatt, och just som han lämnade fregatten, ändrade sig vinden till vår fördel. Soldaterna trodde allmänt,att den engelska officeren hade haft vinden med sig.

17. Kl. 1 f. m. gingo vi till segel.

18. Fingo Gottland i sikte.

19. Stilla lugnt.

20. Frisk bris, passerade Bornholm tidigt på f. m. och samma dag på aftonen ankrade vi till vår stora glädje å Pertz redd. Ett sjöofficer från ett af de i hamnen liggande, talrika fartygen kom genast om bord och förde med sig den ledsamma underrättelsen att fransmännen vunnit stora fördelar öfver den allierade armén och framryckt på endast en half mils afstånd från Hamburg.

21. Kl. 1 f. m. skulle debarkeringen begynna och de första transporterna gingo i land under ett förfärligt ösregn. Tyska lotsar skulle föra oss, som ännu voro qvar ombord, i land. Desse ankommo i dagningen, men en högst obehaglig känsla genomfor oss alla, då. vi sågo dessa små båtar med sina blodröda segel. Soldaterna sade allmänt: "det synes nog, att vi äro hitkomna som slagtoffer." Det var ej utan, att äfven vi sågo vårt öde i dessa segel och våra vänners saknad därhemma i skepparnes svarta rockar. Då vi ändtligen kommo till stranden, möttes vi af idel fula käringar, som af nyfikenhet ej kunde hålla sig inne, trots det fula vädret. Detta möte verkade ej heller särdeles upplifvande på våra lynnen, som voro lika sura som våra kläder. Flera timmar måste vi passera under bar himmel, trots det ruskiga vädret, innan hästarna anlände, som skulle föra vår tross. Snart kom dock en hel hop vagnar, hvar och en förspänd med fyra vackra hingstar, och vi marscherade nu till den lilla staden Garz på Rügen. Vi passerade under vägen de vackra herregodsen Midtelhagen och Philipshagen och anlände kl. 10 på aftonen till vårt qvarter, en furst Putbus tillhörig gård, vid nanm Pastillz. Arrendatorn af stället, jämte fru,

mottogo mig och min kamrat, löjtnant Drakenhjelm [5] på det vänligaste och efter intagandet af en god supé, skyndade vi i våra ofantliga dunbäddar för att hvila ut efter dagens mödor.

5) Jakob Gustaf Drakenhjelm var född 1786. Fänrik vid Södermanlands regemente 1804, löjtnant 1811, kapten 1813, major i regementet 1820 och erhöll Öfverstelöjtnants avsked samt dog 1840.

22. Formerades bataljonen vid Putbus, och detta i så god tid, att vi hunno bese det vackra slottet och den storartade parken, där vi sågo några kronhjortar, hvilka slogo särdeles an på mig, såsom varande ifrig jägare. På eftermiddagen marscherade vi till vårt nya qvarter, godset Glutzow, men där stod allt öde, herrskapet hade rest, gud ved hvart, och medtagit alla nycklar. Drakenhjehn och jag, som alltid följdes åt, togo vårt parti och ginge till godset Poseritzhoff; där vi blefvo på det gästfriaste sätt emottagna af egaren herr von Barnekow och hans fru. Här tillbragte vi åtta angenäma dagar. Jag kan aldrig utan den lifligaste erkänsla påminna mig den godhet och välvilja med hvilken vi bemöttes. Alla medel användes af vårt värdfolk för att skaffa oss nöjen och förströelse. Genom att flitigt besöka soldaternas qvarter uti en närbelägen by med samma namn, som herregården, lärde jag äfven känna det lägre folkets lefnadssätt, hvilket skiljer sig betydligt mot det i Sverige.

28. Afgick regementet till Stralsund. Båtarne med de fördömda röda seglen togo oss åter ombord och förde oss öfver sundet till Stralsunds brygga. Regementet marscherade upp i staden med vanliga solenniteter och inqvarterades. Jag hos en bagare vid namn Miendorff. Här begynnte ett besvärligare lif. Regementet var dagligen på arbete i fästningsverken, så att inga tillfällen funnes til1 nöjen och förströelser. Efter ett par dagars vistelse i staden fick regementets officerskår audiens hos h. k. h. kronprinsen. Dagen förut hade vi uppvaktat alla i staden varande generaler och kommendanter.

Juni.

25. Uppbröt regementet tillika med nästan alla i Stralsund förlagda regementen och kårer af alla vapen, utgörande omkring 5,000 man, för att kampera i närheten af Greifswald. Den tågande armén marscherade "en ordres de bataille" och kommenderades af den allmänt vördade general Lagerbring. Jag kommenderades, med Södermanlands jägare, till avantgardet och hade den hedern att föra 300 man jägare under mitt befäl. Under natten hade jag med dessa qvarter uti Reinberg.

26. Marscherades till det redan delvis uppslagna lägret, omkring 1/4 mil nära Greifswald. Ehuru saknande både sängar och sängkläder, ansågo vi oss i allmänhet hafva giort ett godt byte emot Stralsund, ehuru tjänstgöringen här var trägnare. Här hade jag återigen den äran, ehuru endast löjtnant, blifva kommenderad såsom chef för en jägarbataljon.

Juli.

9. Marscherade regementet återigen till Stralsund, där jag blef inqvarterad hos en köpman, hos hvilken jag bodde någorlunda bra, ehuru jag saknade alla beqvämligheter, som jag hade i mitt förra qvarter härstädes. Vår tid upptogs äfven nu af strängt arbete.

23. Uppbröt regementet utan bestämda ordres hvart vi skulle gå. Första nattqvarteret blef i Franzburg, en liten stad i svenska Pommern.

24. Marscherade vi till staden Loitz, som ligger alldeles invid preussiska gränsen. Öfverallt rönte de svenska trupperna stor välvilja.

26. Passerade vi den preussiska staden Demmin, alla i den öfvertygelsen att vi voro destinerade till Berlin, men här mötte oss ordres, som anbefallde oss marschera till Mecklenburg, dit vi efter ett dygns marsch anlände och intogo våra qvarter. Det är alltid en hugnad att se sig vara välkommen, men en ännu större glädje är det, att blifva emottagen såsom beskyddare, och detta var förhållandet med oss. Jämte flere kamrater blef jag inqvarterad på en herregård, som hette Klenz. Ehuru endast hos en förvaltare, lefde vi här i verkligt öfverflöd. Vin till middagarne och bålar på aftnarne vankades dagligen, då ortens unga tärnor, bland hvilka funnos flera verkliga skönhetcr, samlades till dans. Man kunde med fullt skäl säga, att vi här lefde i sus och dus.

Augusi.

5. Erhöll jag ordres att med jägarne afgå till Neukalden.

6. Uppbröt hela regementet och marscherade genom Demmin, Neu- och Alt-Strelitz till Templin, där vi inträffade den

11. Jag blef inqvarterad hos en prest. Både det gamla herrskapet och tvänne ovanligt fula döttrar täflade att göra vistelsen hos dem så angenäm som möjligt. Som kamraterna hade lika goda qvarter och åtnjöto samma gästfrihet och välvilja som jag, så öfverenskoms att officerskåren skulle tillställa en bal på rådhuset. Detta var det enda sätt på hvilket vi kunde visa vår tacksamhet för stadens mot oss visade vänlighet. Balen blef mer än munter. Alla stadens äldsta hade redan i vanlig tid somnat, ej af ledsnad, utan till följd af våra rykande bålar. En stor del af de äldre damerna följde sina mäns exempel. Med ett ord, de som ej sysselsatte sig med dansen, gjorde det så mycket mer med vår svenska punsch. Hvar och en af oss följde de värdar och värdinnor, som sett för djupt i glasen, hem. Det låter otroligt, att till och med fruntimren vid detta tillfälle kunde glömma sig till den grad, att de med stapplande steg redan tidigt på aftonen måste skiljas från sällskapet, men då man besinnar den nästan öfverdrifna patriotism, som vid denna tid rådde öfverallt i Preussen, och att ej något glas tömdes utan att innefatta önskningar för deras fäderneslands befrielse från Napoleons järnok och våra vapens framgång, så torde man häruti finna en giltig ursäkt i betraktande däraf, att verkningarna af vår svenska punsch var dem fullkomligt obekant. Den

preussiska nationens frihetskänsla var så stor, att det var sällsynt att se något fruntimmer med en guldring, ännu mindre med dyrbara nipper, allt hade de lämnat till arméns utrustande. De unga damerna qvarstannade jämte en och annan af de äldre och balen fortfor med lust och gamman till arla morgonstund. Vi hade 8 dagar därefter nöjet att uti Berlins tidningar läsa loftal från Templin öfver k. Södermanlands regementes utmärkta uppförande uti nämde stad.

14. Om aftonen fick regementet plötsligt ordres att genast uppbryta och marschera till trakten af Berlin. Ett par kamrater och jag vore då halfannan mil från staden på vildsvinsjakt och när vi återkommo var regementet redan afmarscheradt. Vi förskaffade oss i hast en postvagn, men oaktadt allt vårt bemödande lyckades vi ej upphinna truppen förrän den

16. i Liebenwalde, en liten stad, där ej annat än den största fattigdom väckte min uppmärksamhet. Här reqvirerades bondhästar för att transportera regementets proviant och bagage till nästa station. Såsom anmärkningsvärdt kan här meddelas, att, i anseende till arméns häftiga rörelser, dessa bönder, beredda på en dagsresa, ännu efter *sex* månader med sina hästar befunno sig vid armén.

Detta som ett litet prof på huru det går till i fält.

16. Marscherade vi förbi lustslottet och genom staden Oranienburg till lustslottet Charlottenburg. För armén var det dock ingalunda någon lustort, emedan vi här fingo tillbringa fem dygn på bara marken i ett förfärligt yrväder af sand, men detta oaktadt, kan jag med skäl ej annat än anse dessa dagar för bland de angenämaste jag hittills upplefvat. Under de första dagarne svärmade jag så ofta som min tid tillät det, i den underbart vackra par-ken, med sina sekelgamla träd och otaliga kanaler, som bildade en mängd små täcka holmar, till hvilka man kom dels genom bryggor och dels genom färjor, på hvilka man själf kunde transportera sig. Här fanns äfven ett lusthus, från hvars fönster man såg Berlin och Spandau med sin storartade fästning, förutom en mängd riddargods, kyrkor och byar samt floden Spree, som vimlade af segel. Uti slottet fanns en stor tafvelsamling, bland hvilken jag antager det ej saknades verkliga mästerstycken, åtminstone var det flere, som, då jag kastade mina blickar på dem, mot min vilja qvarhöll mig, ej minuter, utan timmar. För den, som ej har någon synnerlig känsla för de sköna konsterna och som i anledning härur ej förstår dess värde, för en sådan fordras det att vara någonting ovanligt, om det skall kunna uppväcka känslor af beundran. Min svaga penna bör ej förfuska dessa mästerverk, de förtjäna ej ett så oblidt öde. Härifrån var min vanliga promenad till mausoleum eller den preussiska drottningen Lovisa Charlottas grift. Man kan ej se detta härliga monument utan vemod, jag försöker dock ej att beskrifva detsamma, det enda jag kan säga är, att hvilken som betraktar det och ej röres vid åsynen däraf måste vara hårdare än marmorn, hvaraf denna bild är skapad.

20. Vi hade legat här i tre dagar, utan att jag ännu besett Berlin. Jämte åtta kamrater skulle jag resa dit, men emot vanligheten saknades på torget åkdon, så att endast sex af oss kunde resa. Min kamrat, löjtnant von Köhler[6)] och jag beslöto oss då att gå till Berlin, men ödet ville annorlunda. Vi passerade en mängd sällskaper, som sommartiden alltid vid vackert väder äro till finnandes på de bänkar, som talrikt finnas utsatta. Tvänne yngre damer hade slagit sig ned med ett elegant ekipage bredvid sig. Vi antogo att de voro från Berlin och beslöto att

lämna dem tillfälle erbjuda oss plats i deras vagn. Det lyckades öfver förväntan och vi gjorde i deras sällskap en särdeles angenäm resa, Men tänk hvilket missöde, när vi kommo till stadsporten mötte oss en af kamraterna med ordres, att vi inom två timmar åter måste vara tillbaka i lägret. Vi rekommenderade oss hos våra damer, som mycket beklagade att de ej fingo nöjet mottaga oss som gäster i deras hem, men de lämnade oss sin adress, i den händelse vi ännu en gång kommo i tillfälle att besöka Berlin. Osäkra om detta någonsin skulle inträffa, beslöto vi, efter en kort promenad i staden, att göra dem en visit. Vi blefvo ej litet förvånade, då vi i stället för att, som vi trodde, finna ett borgerligt hus, inträdde i ett palats, vimlande af livréklädd betjäning. Vi blefvo emottagna på det mest utmärkta sätt och presenterades såsom deras vänner för ett talrikt församladt sällskap, som för tillfället vore deras gäster. De kunde ej nog prisa sin lycka att ha fått göra personlig bekantskap med officerare af svenska armén, hvilken de ansågo vara den, som skulle befria Berlin från att förvandlas till en askhög, i händelse fransoserna fått fortfara med sina framgångar. Efter att hafva intagit rikligt med förfriskningar, måste vi dock snart göra uppbrott och fördes i deras ekipage åter till lägret. Den äldre af damerna var gift med en preussisk officer, som äfven deltog i kriget. Vid min återkomst till lägret kom en tysk officer till mig och sade, att han fått i uppdrag att uti svenska armén efterfråga om någon officer fanns med mitt namn. Han hade genom mycket besvär fått reda på mig, som han i de mest artiga ordalag ålade att följa honom till staden, för att där göra bekantskap med en släkting, en dam, som bar samma namn som jag och af hvilken han erhållit detta uppdrag. Som jag upplyste honom om, att vi hade ordres att genast uppbryta, fann han omöjligheten för mig att kunna uppfylla hans önskan. Han beklagade mig, som gick miste om att göra min rika tants och hennes sköna dotters bekantskap. Allt förenade sig att göra afmarschen motbjudande. Nu begyntes ett annat lefnadssätt.

6) Friherre Salomon von Köhler, född 1787. Fänrik vid Södermanlands regemente 1805, löjtnant 1811, kaptens afsked 1813. Död 1880.

21. Bivuakerades vid Stolpe.

22. Marscherade vi genom Potsdam till Ruhlsdorff. Vi kommo just lagom för att blifva åsyna vittnen till bataljen vid denna by, äfven kallad Grossbeeren. Om natten blef jag kommenderad till förposterna.

28. Afsändes en del af svenska artilleriet för att, beskjuta fransyska arméns flank, då jag med mina jägare utgjorde kanonbetäckning. Efter slutadt uppdrag återtog jag, jämte flere regementens jägare, förposttjänstgöringen. Denna natt var en af de förskräckligaste jag upplefvat. Hundratals blesserade af olika nationer samlades till våra vakteldar för att blifva förbundne. Fransoser, preussare, ryssar och svenskar funnos i broderlig endrägt församlade inom förpostkedjan. Ett starkt regn gjorde det omöjligt få ett skott att brinna. En fransk sqvadron, som vid våra vakteldar trodde sig finna sina landsmän, men snart märkte sitt misstag, högg inom ett par minuter ned 24 man af Vermlands fältjägare.

24. Kommenderades jag med Mörnerska husarerna för att afskära tvänne ulanregementens reträtt, men expeditionen misslyckades. Vi kunde endast taga några hästar. Nu började våra magar att knota. Vi hade varit utan proviant i tre dagar under ett ständigt regn och därtill starka fatiger. Men nöden har ingen lag och heldre än att svälta, åto vi med god smak af de dödsskjutna hästar, som här funnos i öfverflöd. Med all den fördom, som soldaterna hade mot förtärandet af hästkött, åt dock vår bataljon på tvänne dagar upp tre stycken feta hästar och jag glömmer aldrig de präktiga biffstekar, som tillagades i locken af våra fältflaskor.

26. Uppbröt armén från slagfältet vid Grossbeeren och marscherade till Sarmunt. Här fingo jag och mina jägare qvarter i ett potatisland, och vi försummade ej att koka och äta däraf.

28. Fingo en del af jägardivisionerna ordres att afmarschera till ryska armén, som låg utanför staden Belitz, under generalen grefve Witzingerodes befäl. Vi framkommo efter en lång och tröttsam marsch och fingo tillbringa äfven denna natt i en potatisplantage, vigt för provianteringen, men obeqvämt för hvilan, efter flera dagars ihållande regnväder.

29. Gingo vi i förening med ryska armén till staden Treuenbrietzen, där vi för första gången under flera dagar fingo köpa oss mat, vin och brännvin.

30. Gingo vi förbi staden Niemeck i Sachsen till Mertz. Här hade vi återigen en fastedag.

31. Till Martzau. -Vi hade under de föregående dagarna i stark hetta åtföljt ryska kavalleriet, som ofta red i traf, men denna dag blefvo vi till vår lycka efter. Fransoserna visade sig i en närbelägen by, då ryska generalen befallde att de svenska jägarbataljonerna skulle anfalla, men som vi vore en half mil bakom, kunde det ej verkställas. Då vi framkommo, hade fienden formerat en linje på 50,000 man. Hade vi här fått anfalla, hade sannolikt ej många kommit åter. Under nattens lopp återgingo vi till trakten af Niemeck, under det att franska armén bibehöll sin ställning framför Feldheim.

September.

2. Tågades från trakten af Niemeek till Rietz. Brist på qvarter inträffade aldrig, ty sedan armén gjort halt och intagit sin stälning i slaktordning, var hvilorummet gifvet, om det också inträffade midt i ett kärr.

3. Marscherade armén till Rabenstein, detta gamla romantiska slott, som gifvit så mången poet stoff till hans utgjutelser, slog äfven rätt mycket an på mig. Jag tyckte mig med ens förflyttad några hundra år tillbaka i tiden.

4. Ginge vi genom Klein Maltzens till Gross Maltzens [7)]

7) Då det säges *till,* så förstås därmed att man oftast stadnade utanför detta ställe, någon gång till och med på en fjärdedels mils afstånd.

5. Återigen marsch öfver Lucka och Sleipko till Mainsdorff.

6. Förbi Diesen, Klepzin till Carew(?).

7. Ännu en gång tillbaka till Niemeck.

8. Därifrån till Jamo och

10. till Schmilkendorff. Därifrån

14. till staden Rosslau, hvarifrån vi den

15. marscherade till Friedrickenburg, allt i sällskap med kossacker och Baskirer. Detta jaktslott, med sin egendomliga arkitektur, väckte min synnerliga uppmärksamhet. Det var bygdt i en halfcirkel och syntes vid första påseendet innehålla hundratals med rum, men huru förvånad blef jag ej, då det endast fanns sju, ej synnerligen stora i hvarje våning. Alla voro nu upptagna af generalen grefve Tschernitschew, som kommenderade oss, så att efter vanligheten fingo vi svenskar söka hvilan under bar himmel.

Efter att hafva, i likhet med alla andra, vid våra vakteldar sökt utrota ohyran -- hvilken nu var stigen till sin höjd, emedan vi sedan mer än en månad varit utan det ringaste ombyte -- ur linne och öfriga kläder, sökte jag hvilan utan att finna den. Jag steg upp och vankade af och an i de hundraåriga alléerna, som omgåfvo slottet, och kunde icke afhålla mig att falla i en viss djupsinnighet vid betraktandet af det menskliga lifvet. Jag måste till och med bekänna, att jag ej kunde hindra mig från att beskylla Försynen för orättvisa. Uttröttad, full af ohyra, smutsig, genomvåt och hungrig, är det ej att undra på, om man, med ett eljest godt lynne, finner sig mindre lycklig. Därtill kom, att jag började göra betraktelser öfver mitt handtverk. Rundt omkring mig såg jag den mörka dystra skogen, upplyst af vakteldarna, omgifna af mina vapenbröder, sysselsatta med hvässandet af sina spjut och ordnandet af sina mordvapen, med ett ord, allt förenade sig att göra mina tankar ännu hemskare, tills jag oförmärkt stannade framför det rikt upplysta slottet. Hastigt uppstodo blidare tankar, då jag tänkte mig vara egare till detta romantiskt förtjusande slott. Ofta faller menniskan af obetydliga anledningar i misshumör, som lika hastigt förgår, endast genom tanken på en skugga af sällhet. Tröttheten manade mig slutligen att söka hvilan och jag fann den uti en hög af torra löf, som hopsamlats af mina jägare och några kossacker samt vaknade, stärkt af en god sömn. Bekymmer för lifsuppehället infann sig dock genast, jag skakade min fältflaska, men tyvärr hördes intet sqvalp, ett säkert tecken att den var tom. En kossack observerade mig och förstod säkerligen mina svikna förhoppningar, då han såg mig hänga flaskan åter vid min sida. Han kom till mig och tecknade, att han ville hafva flaskan. Jag lämnade honom densamma, öfvertygad om att aldrig få återse den; men huru stor blef ej min förvåning, då han efter en stund återkom med densamma fylld af brännvin, ett bevis för, att bland kossacker äfven finnas goda hjärtan. På motsatsen har jag otaliga bevis, jag har sett kossacker, som på det mest kallblodiga sätt mördat qvinnor och barn. Att mörda, plundra och förstöra, anse de för sin bestämmelse här i världen.

16. Ryckte vi ned till Elbe för att passera denna flod, hvarefter vår bestämmelse var att bakom fransyska arméns rygg göra en expedition till Kassel, men vi finge i samma ögonblick ordres att återvända och förena oss med svenska armén. Nära en månad hade jag stått under ryskt befäl. Vi marscherade till Rosslau.

19. Vi fingo här till min obeskrifliga glädje qvarter uti staden. Sedan den 14 augusti hade jag ej legat under tak och på lika lång tid varit skild från min kappsäck. Här återbekom jag densamma och fick med sann fröjd åt lågorna offra mitt linne, jag säger med fröjd, ehuru med visshet hundratals lif vid detta tillfälle släcktes.

Den som varit i mitt läge, kan göra sig en föreställning om den njutning jag skulle känna öfver att blifva ren och få ombyta kläder samt ej minst öfver att få hvila i bäddad säng, men glädjen varade ej länge.

22. Bekom jag ordres, att med jägarne inställa mig vid regementet och på samma gång förflytta mitt högqvarter till ett blockhus vid Elbe.

En liten kosackanekdot, som passerade under min vistelse i Rosslau, vill jag ej förbigå. Min värd i denna stad var en gammal hederlig doktor, som hade den godheten att vanligen om aftnarne sällskapa med mig, sedan han afslutat sitt arbete för dagen. En afton, sedan jag afklädt mig och gått till sängs, gick den gamle hedersmannen fram och tillbaka på golfvet i mitt rum och underhöll mig med historier, då plötsligt hästtramp och vapenskrammel hördes på gatan. Gubben, som var nyfiken, ville veta om det var svenskt kavalleri och öppnade fönstret för att bättre kunna se, men i detsamma hörde jag ett nödrop. Knappast hade jag kommit ur sängen, förrän min värd redan hade passerat ut genom fönstret. Jag fick fort tag i hans ena fot och höll envist uti densamma, hvaråt jag var rätt glad, då han därigenom såg min goda afsikt att söka rädda honom. Detta lyckades mig dock ej, i ett ögonblick satt han till häst bland en hop kossacker, som behöfde honom till vägvisare. Gubben hade sannolikt ej suttit till häst, sedan sin ungdom, om ens då. Härtill kom att hans kostym bestod af nattrock, tofflor och nattmössa, hvarför det ej torde tillräknas mig, att jag hjärtligt skrattade åt affärden. Han lär hafva återkommit tre dagar därefter, iklädd samma habit, men till fots.

23. Marscherade vi till Panchenberg nära staden Zerbst. Denna by gjorde i sanning skäl för namnet.

29. Till Schlangengrube, där jag låg på fältvakt i tre dygn, under hvilken tid fransoserna ständigt sköto på oss, utan att göra synnerlig skada. Vi lågo på hvar sin strand af Elbe.

Oktober.

2. Marscherade jag med mina jägare för att i förening med regementet utgöra besättning i skansarne vid Rosslaus brygga. Detta var ej den bästa kommission, synnerligast som det regnade om dagarna och frös om nätterna.. Vid dylika tillfällen fordras, utom en järnhelsa, att fältflaskan ej är tom.

4. Afmarscherade jag åter med jägarne på förpostbevakning framför staden Dessau. Jag fick min fältvakt stationerad på en afrättsplats; trenne galgar med lika många grinande missdådare, prydde denna höjd. Belägenheten var eljest ganska vacker, så att jag trifdes rätt väl och hade det nöjet att få skjuta tre rådjur, hvaraf fanns öfverflöd. Här låg jag alldeles ensam, skild från alla andra trupper till den

7. då jag marscherade till Schlewitz, hvarifrån vi gingo fram och åter tills den

10. då halt gjordes i närheten af staden Biten.

11. Genom Bernburg till byn Hilberstadt, där vi återigen finge inqvartering och jag gynnades med ett mycket godt qvarter hos en man, som af själ och hjärta älskade svenskarne. Han hade varit i tjänst hos vår prinsessa, som var priorinna i Qvedlingburg, som låg i närheten.

13. Marscherades åter genom Bernburg till Cöthen. Marschen fortsattes natt och dag och sent en afton passerades denna stad, hvarest armén måste kampera på ett fält, en half mil därifrån. Här tillbragte vi en bland de svåraste nätter jag upplefvat; i hällregn och köld, utan en halmtapp att hvila på, somnade jag liksom alla andra på den uppblötta åkern. Vi vore till den grad uttröttade af den långa och häftiga marschen, att sömnen icke dessmindre var god. Då jag vaknade, var jag öfversköljd af jord, som vattnet medfört från den lösa åkern. Ännu en dylik natt måste vi tillbringa här, hvarefter vi finge uppbryta för att sedan marschera härs och tvärs. Bataljonerna fördes nästan som pjäserna i ett schackspel fram och åter med en skicklighet, som vida öfvergick min fattningsförmåga. Med den kunskap i taktiken och med den praktik jag hunnit förvärfva mig under min tjänstetid, så nödgas jag, detta oaktadt uppriktigt bekänna, att jag endast kunde beundra vår högtälskade kronprins och tronföljares beundransvärda insikter. Ofta trodde svenska armén sig vara den mest exponerade, men alltid, då det afgörande ögonblicket inträffade, var den genom en ny manöver skyddad. På detta sätt vandrade armén till den

17. då vi inträffade i närheten af Leipzig för att blifva vittnen till och deltagare uti en af världens märkvärdigaste bataljer. Hvarje ögonblick väntade vi att få deltaga däruti. Krutröken hindrade oss från att se de andra arméernes rörelser, endast eld, död och förstörelse syntes omkring oss. Byar brunno, eld sprutades ur 2,000 kanoner och kanske ur en half million handgevär. Må detta gifva ett någorlunda begrepp om en bataljdag. Menniskor stympades på tusentals olika sätt, trampades af slutna truppmassor under fötterna. All känsla af mensklighet är vid sådana tillfällen försvunnen, man ser med köld och liknöjdhet tusende likars lidande, utan att en gång känna böjelse till medlidande. Hvarifrån kommer denna hårdhet i ett annars känslofullt hjärta? Jag tror det är vanan att se så mycket elände, som så kan förhärda menniskonaturen.

Genom våra ständiga marscher, som ofta öfverstege våra krafter, hade en sena i mitt ena ben krympt till den grad ihop, att jag omöjligen kunde stödja på detsamma, utan måste, med tillhjälp af en stör, med stor möda och svårighet hoppa på mitt friska ben hela natten mellan den 17 och

18. Äfven denna dag fortfor bataljen med samma häftighet. Svenska armén, med undantag af artilleriet, hade ännu ej fått lossa ett skott, endast marscherat från det ena till det andra stället, där de allierade arméerna svigtade.

19. Fick jag ordres, att med andra brigadens jägarbataljon under mitt befäl ställa mig under major von Döbelns [8)] befäl, tillika med tre andra jägare-bataljoner, för att anfalla och storma en af staden Leipzigs portar. Glad att vid detta tillfälle få kommendera en bataljon, hoppade jag på mitt ena ben till samlingsplatsen. Här inträffade en händelse, som uppbragte mig högeligen. En äldre officer disputerade mig befälet öfver bataljonen, och som jag ej hade skriftliga ordres, måste jag afstå detsamma. Förargad i högsta grad, tog jag mina 100 sörmlandjägare för att afvakta hvad som skulle följa. Vi nalkades staden i kolonner. I tullporten möttes vi af ett kulregn och dessutom af en barrikadering, bestående af vagnar, stockar och lavetter, uppstaplade för att hindra vårt inträngande i staden. Inom ett ögonblick var hindret undanröjdt och kolonnen inträngde på gatan, oaktadt det häftigaste motstånd såväl från gatan som från alla fönster i husen på ömse sidor, hvarifrån det sköts. Kulor hveno från alla håll, nästan så tätt som en regnskur. Kolonnernas tête led i synnerhet mycket, och inom några minuter hade major von Döbeln och nästan allt befäl blifvit skjutna eller blesserade. De första plutonerna, som sågo detta och dessutom sågo på en tvärgata en bataljon i antågande, som de ansågo vara fienden, trodde sig därigenom blifva afskurna och fångna, hvadan de häftigt stormade tillbaka. Den ankomna bataljonen var rysk och hade inträngt genom en trädgård i staden. De främsta plutonernas reträtt bragte oss alla efterstående i oordning och vi vore nära att trängas tillbaka ur staden. Men nu togs befälet öfver samtliga jägarbataljonerna af dåvarande majoren Petré [9)], som framträngde med desamma i oordning ända till torget.

8) Ernst Georg Wilhelm von Döbeln, född 1789, kadett vid kungl, krigsakademien, kornett vid Lätta Lifdragonerna, sedermera Lifgardet till häst, 1805, löjtnant 1809 och Guldmedalj för tapperhet i fält s. å., kapten vid Vestgöta Dals regemente s. å., major 1810, kavaljer hos prins 0skar 1811. Hans minnesvård finnes rest i Karlbergs park.

9) Fredrik Petré föddes 1786, kadett vid Karlberg 1796. Utexaminerad och anställd vid Svea artilleriregemente 1801; kapten i armén 1809; afsked 1811; major i armén 1812. Hade deltagit i pommerska kriget 1805 och i 1808 och 1809 års krig samt i 1813 och 1814 års såsom generalstabsofficer. Öfverstelöjtnant i arméen 1813.

Fransoserna flydde nu med full fart och endast genom skotten från husen förlorade vi folk. Jag insåg omöjligheten för oss, att, i händelse fienden skulle anfalla, kunna motstå ett dylikt, under den oordning, som var rådande och fäste major Petrés uppmärksamhet härpå, då han befallde mig att samla och rangera så många jägare jag kunde, innan marschen fortsattes. Knappast hade jag fått tillsammans 50 man, förrän alla bataljonerna i största oordning kommo tillbaka, förföljda af en half sqvadron fransyska kyrassierer, hvilka grasserade jämmerligen ibland dem. Jag såg ögonblicket, då vi af de retirerande skulle blifva tillbakadrifna, hvarför jag formerade mig så, att de fingo fri passage, hvarefter jag slöt upp med mina jägare och mottog det förföljande kavalleriets schock. Af min lilla styrka blefvo 8 man dödade af pistolskott, 1 af sabelhugg och 14 mer eller mindre illa blesserade, de flesta af sabelhugg. När kavalleriet nalkades på 8 á 10 steg gaf jag första salfvan, då en mängd hästar stupade, men ej många af truppen, till följd af deras harnesk, som skyddade dem åtminstone för dödliga blessyrer. Farten var dock så stark, att de ej hindrades från att genombryta lederna, ehuru vi hade bajenetterna påskrufvade. Kyrassierernas afsikt, ehuru de voro betydligt decimerade, var att ytterligare förfölja

bataljonerna, men dessa hade fattat posto bakom en hop trossvagnar, som hindrade kavalleriets vidare framryckande. De blefvo här utsatta för en häftig eld, dels från bataljonernas front och dels af mig uti dess flank, då många bland dem stupade och flera blefvo nedstuckna af jägarne, som voro i deras rygg.

De få återstående togo sitt parti och flydde med .samma fart, som de kommit. Jag har näst Försynen att tacka en af mina jägare för mitt lif vid detta tillfälle. Då under kavalleriets inhuggning, efter det salfvan var gifven, sablarne som värst brukades, riktade en fiendtlig officer ett hugg mot mig, men i samma ögonblick han höjde armen för att gifva detsamma, erhöll han ett skott i armhålan, som fällde honom död till marken.

Major Petré och fänriken vid mitt kompani Ulfsparre [10)] sökte med några få man af Södermanlands jägare att uppehålla kavalleriet innan det anföll mig. För att företaga något dylikt måste hjärtat sitta på rätta stället. Med ett ord, detta efterspel i denna namnkunniga batalj lämnade Södermanlands jägare tillfälle att nedlägga prof af stor ståndaktighet och tapperhet. Vår chef, major Petré, allmänt känd som en käck militär, har uti ett artigt bref ålagt mig förklara Södermanlands jägare den stora tacksamhet och högaktning han hyser för dem med anledning af den tapperhet de vid detta tillfälle visade. Han gjorde äfven allt for att förskaffa mig och min kamrat fänrik Ulfsparre något nådigt vedermäle för vårt visade välförhållande. Vi blefvo äfven båda utnämda till medalj för tapperhet i fält [11)],men som jag redan tvänne gånger förut erhållit denna utmärkelse och det endast är tiIlåtet att bära en dylik, skulle den utbytas mot någon annan grace, hvarför ifrågasattes en befordran i armén, men jag undanbad mig densamma för att ej prejudicera en äldre kamrat. H. k. h. kronprinsen hade då den nåden, att vid en presentation den 1 januari 1814 underrätta mig, att jag blifvit riddare af preussiska Militär-förtiänstorden, och erhöll jag tvänne dagar därefter ordres att infinna mig hos min regementschef, öfverste Reutersköld, för att bekomma dekorationen. Jag kom, men blef utan, då han upplyste mig om, att den ännu ej var anländ. Om jag äfven skulle gå miste om densamma, vore ej mina förtjänster större, än att de lätt kunde glömmas.

10) Carl Ulfsparre föddes 1792 och blef fänrik vid Södermanlands regemente 1809. Guldmedalj för tapperhet i fält 1813, löjtnant 1815, riddare af ryska S:t Anneordens 3:dje klass 1817, kapten 1822, riddare af Svärdsorden 1825, major 1837, afsked 1848, Carl XIV Johans-medaljen 1854, död 1875.

11) Generalordres af den 4 November 1813.

För tapperhet och välförhållande under de med fiendcn förefallna sista stäffningarna den 18 och 19 sistl. October har H. K. H. Kronprinsen i kraft af Kungl. Maj:ts Nådiga uppdrag, under den 31 sistl. månad, utnämnt till Guldmedaille för Tapperhet i fält, Lieutnanten vid Södermanlands regemente Klingspor.

Högqvarteret Ahlfeldt, som ofvan.
På Befallning
SILFVERSTOLPE.
Hohenhausen

Jag skulle önska att kunna skildra rysligheterna efter bataljen vid Leipzig. Alla gator vore öfverfyllda af döde och döende; på många ställen lågo hopar af dessa olyckliga och i rännstenarne flödade menniskoblod som vatten. De hvita husen vore på två à tre alnars höjd öfverallt bestänkta och ofta färgade af blod. De blesserade, som hade krafter därtill, stödde sig mot väggarna. I strömmarna i staden var så ofantligt med döda menniskor och hästar, att

till och med qvarnarne stannade däraf och man såg verkliga fördämningar af lik.

Det var en högtidlig, men dyster syn, då kejsarne af Österrike och Ryssland samt vår kronprins, efter slutad batalj, gjorde sitt intåg i den eröfrade staden, då deras färd gick öfver tusentals stupade och sårade krigare. De höga personerna stannade på torget, glädjen lyste ur allas ögon, hög och låg af olika nationer omfamnade hvarandra; jag var synnerligen blottställd för vänskapsbetygelser af österrikarne, som. hoppade af sina hästar samt kysste och omfamnade mig, som om de återsett en älskarinna efter lång skiljsmässa.

Efter slutad affär sprungo en del af de öfriga jägarne omkring i husen och på gatorna för att göra fångar, men fänrik Ulfsparre och jag stannade med vår trupp på torget, framför det hus, som kejsar Napoleon för två timmar sedan lämnat. Jag hade låtit hemta mig en stol och satt framför mina tappra jägare med en viss min af betydenhet. En mängd fransyska officerare kommo till mig och gåfvo sig fångna, under anhållan om mitt beskydd. Bland dem var äfven en general Mandeville med adjutant och åtta officerare samt mellan 2- och 300 man af det så kallade "unga gardet". Generalen gratulerade sig hafva blifvit fången af svenskar och frågade mig huru mycket klockan var, men då jag ej kunde upplysa därom, tog han fram och såg på sin egen klocka. Adjutanten varnade honom, att han lätt kunde mista densamma, men han svarade: "jag riskerar det ej, då jag blifvit fången af svenskar" -- och han gjorde det ej. Det enda, som jag ansåg mig böra göra, var att, emot utbyte af våra gamla hattar, hvilka till större delen voro sönderhuggna af de fransyska kyrassiererna, taga för min trupp några af fångarnes prydliga tschakåer.

Det ansågs af höga vederbörande för mycket berömvärdt, att jag med min trupp stannade på torget, hvilket ock var det rätta, i händelse af ett förnyadt anfall från fiendens sida; men härför hade jag mest att tacka mitt sjuka ben, som jag ej utan stor plåga kunde begagna.

Under det jag på min stol hvilade mig efter väl förrättadt arbete, kom en herre till mig och frågade, om han kunde vara mig till någon tjänst. Jag bad om en bit bröd, men han svarade, att ehuru han var en af stadens större bankirer, egde han ej för det närvarande ens en brödkaka. Han gick emellertid in i sitt strax bredvid liggande präktiga hotell och kom ut därifrån med en butelj vin och ett litet stycke ankarstock, som han funnit efter de franska soldaterna. Bristen på matvaror var i staden stigen till sin höjd. Man kunde ej, för huru stor summa man än bjöd, erhålla den ringaste föda.

Slutligen fingo jägarbataljonerna ordres att återvända till sina regementen. Det var en hemsk syn att se Nerikes jägardivision återvända, med sin dödsskjutne befälhafvare i teten, skjuten på en skottkärra. Hvarje division kom släpande med sina blesserade. På detta sätt tågade vi till armén, som stod i linje utanför staden. Det är en behaglig känsla, att efter en strid helbregda återvända till kamrater och vänner, helst då man inom sig har tillfredsställelsen att redligt hafva fullgjort sin plikt.

Tvänne dagar passerades ännu utanför Leipzig. oaktadt dessa med all flit användes för att begrafva de döde och bortföra de blesserade, lågo dock hundradetals qvar omkring oss på fältet. Jag kunde ej transportera mig långt från min halmbädd till följd af senförsträckningen, som ännu fortfor. En blesserad, som låg mig helt nära, väckte

min uppmärksamhet. Jag linkade till honom, då han frågade mig om bataljen var slut. "Den är vunnen", svarade jag. *"Gud* ske lof, då dör jag nöjd, ty jag är preussare", svarade han. Han hade då med svåra blessyrer legat i tre dagar oförbunden och dog strax därefter. Det var gripande, att se denne unge krigare till och med i dödsstunden förändra sitt af smärtan förvridna ansikte, vid underrättelsen om sitt fäderneslands seger.

23. Lämnade vi slätterna vid Leipzig och marscherade till Merseburg. Hela vägen vittnade om den fransyska arméns stora förluster under reträtten; den var beströdd med lik och full af efterlämnade vagnar och bagage. För att kunna åtfölja regementet erhöll jag tillåtelse att begagna mig av häst, och red ända till Göttingen, där jag blef fullkomligt återställd.

24. Passerade vi genom Thüringerwald, som slog särdeles an på mig genom sin sällsynta skönhet. Så förtjust jag än var, blef det dock nära, att jag fördömt allt hvad Thüringerskogar hette, emedan vi en hel natt måste vandra, utan att kunna uppnå den by, hvaruti vi skulle inqvarteras. Än passerades djupa dälder, än öfver höga berg, som man endast med lifsfara kunde stiga utför i mörkret. Slutligen emot morgonen, kommo vi alldeles uttröttade till en usel by, där vi finge göra halt och rasta. Marschen fortsattes sedan genom Franken- hausen, Sondershausen och Heiligenstadt till Göttingen, där det lämnades oss tvänne rastedagar, hvarigenom vi finge tillfälle att bese denna Tysklands största universitetsstad. Den vimlade äfven af studenter, alla obeskrifligt glada öfver fransmännens nederlag. En fransysk general hade, som kommendant uti staden, haft den hårdheten att förbjuda den studerande ungdomen bruket af glasögon, ett mode, som allmänt från och med den yngsta skol-pojke brukades här. Nu sattes glasögonen på igen, till fröjd och gamman för hela befolkningen.

Från Göttingen marscherade vi till Nordheim. Här fanns resonnabelt folk. Vinfat stodo utställda på gatorna, hvaraf utdelades fritt till oss, då vi gingo förbi. De, som så önskade, fingo äfven sina fältflaskor fyllda gratis.

Efter några dagars marsch kommo vi till Hildesheim och slutligen till den vackra staden Hannover.

Här blefvo h. k. h. kronprinsen och svenska armén emottagna med alla tänkbara ärebetygelser. Utom hvad som var vanligt i alla städer, som vi passerade, att skjuta och ringa i alla klockor, hedrades vi på alla möjliga sätt. H. k. h. kronprinsen defilerade i teten för armén genom en häck af Borgerskapets infanteri, under folkmassans oupphörliga skrik: "lefve kronprinsen af Sverige och svenska armén." På aftonen var här en storartad illumination. I de flesta hus funnos transparanger med olika inskriptioner till ära för h. k. h. På ett ställe syntes svenska lejonet, som med sin ena ram gifvit den franska örnen banesåret i bröstet. Örnen låg under lejonet med utspända klor för att försvara sig. På ett annat ställe syntes en man försmäkta i bojor och en qvinna, som föreställde Svea, lossade bojorna. Sent på aftonen syntes ett fackeltåg, bestående af ett par hundra personer, som ströfvade genom gatorna, svängande sina facklor under ständiga rop "lefve kronprinsen af Sverige".

Vi stannade här i hela 14 dagar, under hvilken tid vi endast skötte våra nöjen. Jag hade qvarter hos en konditor, som ej sparade hvarken på mat eller dryck. Vin flödade af alla möjliga sorter. Vi hvilade nu ordentligt ut efter vår besvärliga sommarkampanj och glömde redan första dagen våra utståndna besvärligheter och lidanden. Det är

för krigaren eget, att lika snart, som en svårighet är öfvervunnen, lika fort är den glömd. Vår vistelse i Hannover var högst angenäm, men skulle den varat längre, tror jag förvisso att vi blifvit veklingar. Man begynnte redan tänka på obehaget af nya strapatser, då vi åter skulle gästa bondkojorna. Endast fjorton dagar förut, skulle vi ansett som en stor vällust, att endast hafva har tak öfver hufvudet, om det ock skulle varit i det sämsta skjul eller uthus.

Vi lämnade Hannover, alla med saknad och många med beklämda hjärtan. Första dagen marscherade vi fem mil till Celle, en liten vacker stad, men mycket mindre och vida underlägsen Hannover. Tillika med tre kamrater blef jag inqvarterad hos en modehandlare vid namn Helmcke, den största narr jag någonsin sett. Han presenterade sig med en fruntimmers coëfur på hufvudet. Vi hade intet varit där i fem minuter, förrän han framför speglarne i rummet gjorde det ena luftsprånget efter det andra, allt under det han på olika tider range-rade plymer, bandrosetter och blommor, ständigt sjungande "Ach! du lieber Gott!" Gubben var enkling, men hade trenne rätt hyggliga och väluppfostrade döttrar. Vi tillbringade fem dagar här.

Nästa nattqvarter blef Uelzen; vi blefvo här emottagna med samma välvilja, som visats oss öfverallt, där vi drogo fram. Härifrån marscherades till trakten af Blekede, där vi fingo qvarter i en usel bondby. Här saknade jag min kappsäck, hvilket gjorde mig mycket ledsen. Den återfanns i Uelzen, sönderskuren och kastad öfver ett staket in i en trädgård. Kläderna funnos till det mesta qvar, men en mängd småsaker, till ett värde af omkring 100 kronor, voro stulna. En af trosskuskarne misstänktes för att hafva verkställt dådet.

Ifrån denna by marscherade regementet till byar, belägna nära Elbe midt emot staden Boitzenburg. Jag marscherade till en by nära Elbe vid namn Arthenburg, hvarifrån ett par bataljoner jägare skulle passera öfver Elbe för att göra diversioner i fransyska arméns flank. Öfverstelöjtnanten friherre Cederström[12)] var chef för denna styrka och jag kommenderades som adjutant hos honom. Här arbetades dag och natt på färjors förfärdigande. De blefvo snart färdiga och utsattes i floden en natt under största tystnad, för att följande morgon begagnas, men när vi stege ombord retirerade fienden samtidigt. Vi läte färjorna följa med den hastiga ström-men och detta gick vida fortare än hvad en häst kan springa, hvilket gjorde att fienden fick brådtom. Det debarkerades ej långt från Bergedorff, men fienden fortsatte reträtten ända till Hamburg, hvars tornspiror vi tydligen såge, äfvensom fönstren vid solens nedgång. Några man af Lifgardet till häst, som kommo från Lauenburgersidan, vexlade skott med fienden.

12) Friherre Jakob Cederström född 1782. Började sin militära bana som fänrik vid Svea lifgarde 1788. Var nu öfverstlöjtnant i generalstaben och slutade som generalmajor, och blef sedan president i kammarkollegium. Blef 1808 i Norge illa blesserad, så att hans ena ben måste amputeras, detta oaktadt gjorde han kriget, ehuru han måste begagna sig av träben. Död 1857.

Om natten befarades ett anfall, hvarför alla i bivuackerna måste hålla sig vakna och färdiga, men ingenting inträffade. På morgonen erhölls order direkt af h. k. h. kronprinsen att marschera till en by för att betäcka kanonparken, hvarifrån vi med artilleriet ginge till Möhlen.Där erhölls ordres att återvända till regementet.

Från Möhlen afgick armén till trakten af Lübeck.Ordres utgafs, att denna stad påföljande morgon skulle stormas,

hvarför stegar för detta ändamål medtogos från alla byar vi passerade och man började återigen tänka på möjligheten af en salig hädanfärd. Lyckligtvis kapitulerade staden efter någon skottvexling, som dock beröfvade mig en bland mina bästa vänner, löjtnanten vid Svea lifgardes jägare friherre Mellin[13)], som vid detta tillfälle blef skjuten. Klockan omkring 11 inryckte vi i staden, mötta af stadsboarnes glädjerop. Innan qvarteren kommo att uppsökas i den vidlyftiga staden var det redan morgon. Efter endast tre timmars hvila måste vi åter uppbryta och marschera till den lilla staden Segeberg och därifrån till vårt nattqvarter i en liten by, hvarifrån alla invånarne före vår ankomst rymt till staden Kiel.

13) Friherre Anders Johan Mellin, född 1789, blef först fänrik vid Björneborgs regemente och transporterades 1808 till Svea lifgarde, där han blef löjtnant 1811. Stupade den 5 December 1813.

Därstädes tillbringades julhelgen och de första dagarne af det nya året. Under denna tid gjordes en expedition till fästningen Fredriksort för att intaga densamma. Från fästningen sköts förtvifladt en hel dag, utan att skada en enda man bland oss. Den kapitulerade redan andra dagen, hvarefter vi fingo återvända till Kiel.

Här bodde jag hela tiden hos en snål köpman, som var mer rädd om sina penningar än om lifvet. Han fattade slutligen så stort förtroende för mig, att han till och med visade mig sina guldrullar, hvilka sannnerligen ej voro få. Vin fanns ej i huset, men jag öfvertygade gubben om, att vinet ger idéer, och att han efter förtärandet af några glas skulle finna upp handelsspekulationer, hvarpå han eljest aldrig skulle tänkt. Han vågade försöket och måste hafva funnit mitt råd godt, emedan vi sedan tömde många glas tillsammans. Han höll sedan verkligen af mig, och vi skildes åt med ömsesidig saknad.

Härifrån kommenderades jag på en postering vid Altenvehr och fick ligga där i flere dagar, hvarefter jag återkom till Kiel, där jag flere gånger besökte min förra värd.

Januari[14)].

14) Efter slaget vid Leipzig har någon dato ej varit utsatt i dagboken, förrän nu.

21. Erhölls ordres att uppbryta och marschera till Ploen. Jag blef inqvarterad på en herrgård vid namn Sophienhoff, där jag mådde förträffligt, och till vår stora fägnad blefvo vi insnöade här till den

25. då marsehen forsattes genom Lübeck, Möhlen, Ratzeburg, Boitzenburg, Blekede, Lüneburg, Bienenbüttel och Uelzen. I alla dessa städer hade vi goda qvarter.

Februari.

6. kommo vi till Celle, där jag hade nöjet återse den lustige modekrämaren.

8. Tågades till Burgdorff.

9. Till Hannover, där en rastedag lämnades oss, som dock var alldeles otillräcklig för att åter uppsöka alla de vänner, hvilka förra gången förvärfvades i denna stad.

11. Från Hannover till Rodenberg och dagen därpå till trakten af Bückeburg.

Jag låg ensam officer inqvarterad i en aflägsen by, där jag hade mycket tråkigt. För att förströ mig gjorde jag besök i en liten stad, som låg i grannskapet. Belägen långt från stora landsvägen, beboddes den nästan endast af fattigt folk till större delen handtverkare. Vid mitt inträde genom tullporten blef här en förfärlig uppståndelse, inom få minuter var halfva stadens befolkning samlad och jag kunde knappast slippa fram för åskådare.

En man ur hopen, det var stadens förnämste köpman, trädde nu fram och helsade mig på det artigaste välkommen. Jag sade honom att jag var svensk officer och låg jämte min trupp inqvarterad i en närbelägen by. Hastigt fick jag höra från höger och venster: "Ah, ein Schwede, ein Schwede!" hvarefter jubelropen ej ville taga någon ända.

Då köpmannen fick höra min nationalitet, blef han alldeles besatt och höll de mest svassande loftal ej allenast öfver den svenska nationen och svenska armén, utan äfven öfver min ringa person, som visat den lilla staden hedern af ett besök, hvarefter han inbjöd mig till stadens förnämsta värdshus, där äfven stadens honoratiores samlade sig. De hade aldrig förr sett någon svensk, men, som de sade mig, hyste de alla en utomordentlig vördnad för vår nation. Med ett ord, för mig hölls tal, som för en kunglig person i våra svenska småstäder. Slutligen anhöllo de att få se mig åter på aftonen, då de ville hedra mig med en fest, så lysande, som det vore dem möjligt att åstadkomma. Jag uttryckte min förbindligaste tacksamhet därför, men sade att jag till min stora ledsnad måste afstå därifrån, då jag ej återigen kunde lämna min trupp, sedan jag varit frånvarande hela förmiddagen. Egentliga skälet var dock att jag ej tagit min kappsäck med mig till qvarteret och ej kunde visa mig i min marschkostym.

Då jag slutligen aflägsnade mig, åtföljdes jag af en ofantlig folkmassa, som ständigt ökades; bullret och sorlet på gatan lockade många till fönsterna, och bland andra en ung, särdeles vacker flicka, som dock ej så helt och håller hunnit, fullborda sin toilett. Jag stannade, min svit likaså, och jag förklarade för de närmaste mitt höga välbehag öfver den unga damens vackra och intagande utseende. De försäkrade att hon egde 60,000 thaler i silfver; att hennes föräldrar vore döda och att hon var inackorderad hos stadens pastor. Flickan såg lika mycket på mig, som jag på henne, men måste visst hafva upptäckt sin deshabillé, det fattades rätt mycket, emedan hon helt hastigt försvann ur fönstret. Borgmästare och råd ansågo det som alldeles nödvändigt, att jag återvände på aftonen, då de

anhöllo att få föreställa den vackra mamsellen för mig. Jag tror magistraten om att till dess hafva uppgjort giftermålskontrakt oss emellan -- åtminstone i koncept. Jag var dock ståndaktig i mitt afslag och gick i stället på aftonen till några kamrater, som hade särdeles roligt då jag för dem berättade mitt äfventyr.

14. Afgingo vi till staden Minden vid Weser-floden. Denna är en gammal garnisonsstad, hvilken fordom tillhört Preussen, hade elaka innevånare, som hade många trakasserier med våra soldater, den enda natt vi tillbrakte där. Härifrån den

15. till Herford och den

16. till Bielefeld, hvarefter den

17. togs qvarter uti Gütersloh, i hvilken stad vi hade en rastedag. Jag blef inqvarterad hos en köpman, som mottog mig mycket väl. Han var en gammal man, som hade flere söner anställda i preussiska armén. I staden fanns en famös kommendant, en gammal major behäftad med många svagheter. Han kurtiserade ifrigt, ehuru utan framgång, en af döttrarne till min värd, hvarigenom jag kom att göra hans bekantskap. Ehuru han säkert sett sina. 70 år uppgaf han sin ålder till några och 30 år; han gick aldrig, utan småsprang för att dölja darr-ningen, hvarigenom hans hufvud ständigt ruskade. Hans käresta förde ständigt mycket gyckel med honom. Mig var han särdeles bevågen, därigenom att då kompaniet vid ett tillfälle stod uppställdt lämnade jag honom paraden. Härifrån gingo vi till staden Beckum. Under vägen passerades staden Unna, där vi sågo ett gammalt träd, som sades vara planteradt af Herman von Unnas egen hand.

20. Tågades till Hamm. I denna stad fingo vi dricka vårt lystmäte på champagne, vi tömde oerhördt många buteljer. Södermanlands regementes officerskår lefver tystare och mera indraget än någon annan, men då den slår sig lös, sker det med eftertryck. Under vistelsen här besökte jag ett Franciskanermunkkloster, som ännu inneslöt omkring 30 munkar. Det var rätt intressant att med egna ögon se deras lefnadssätt, men i mitt tycke var det mycket olyckligt. De bådo nästan dygnet om, och isynnerhet sade de sig därmed vara sysselsatta nattetid. Under våra marscher besöktes flere kloster, hvaraf fanns en stor mängd, ehuru Napoleon upphäft en hel del. I ett af dem jag besökte, funnos tvänne gamla nunnor och en prior. Jag gjorde detta besök i sällskap med en katolsk präst, som oanmäld inträdde i nunnornas cell, då den åldrige patern satt inne hos de heliga systrarne. Jag tyckte mig märka något bryderi hos honom däröfver, men gummorna voro mycket artiga och vänliga, bjödo på the och pratade gladt och förnöjdt. De hade båda tillbrakt mer än 30 år i detta kloster.

Nästa nattqvarter var Dortmund, märkvärdig emedan här varit den Hemliga Domstolens säte, för hvilken så många menniskor darrat. Staden var omgifven af höga murar med torn, och efter forntida sed starkt befästad. Tätt bebyggd med trånga gator och höga hus, gjorde den ett dystert intryck. Borgerskapet i staden talade dock, egendomligt nog, med mycken värma och aktning om domstolen, samt påstod att den verkat mycket godt. Här bibehöllos ännu vissa bruk, som härledde sig från den tid då domstolen verkade; bland annat fanns det mål, som uppskötos till en bestämd dag under året, då de under bar himmel vid midnattstimman afdömdes.

23. Togs qvarter uti Hagen;

24. uti Elberfeld och natten emellan den 26 och

27. uti Solingen, hvarifrån vi gingo till Mülheim vid Rhenfloden, öfver hvilken vi passerade den

28. Öfvergången var rätt svår till följe af is, som hindrade båtarna att komma fram. Från Köln sändes jag med en förpostkedja för att observera fästningen Jülich, under arméns förbimarscherande.

Sedan gingo vi till Aachen, i hvars grannskap jag blef inqvarterad i en by. Här talade alla människor franska, min värd var en hygglig bonde, men snart fick jag nytt qvarter hos en fabrikör i en by, vid namn Blenge, där jag mådde mycket godt och hade god öfning uti att tala franska med värdens fyra döttrar, hvilka slamrade så att jag ibland trodde mig blifva lomhörd. Hade jag fått vistas här en 14 dagar, tror jag, med den underbyggnad jag förut hade i detta språk, att jag skulle lärt mig tala detsamma rätt bra.

Uppbrottsordres kommo dock snart att vi skulle gå öfver Haasfloden och inrycka i Lièga, den första stad som jag varit uti i gamla Frankrike. Härifrån marscherade brigaden till S:t Troud, Louvain och Brüssel. Denna stad lämnades dock snart emot qvarter på landet. Jag blef med min jägardivision förlagd till byn Levdal. Ryska trupper, som legat här före oss hade behandlat innevånarne med stor grymhet. Desto större afbrott blef det då våra soldater kommo, som enligt seden inom vår armé vore höfliga och artiga. Vi prisades äfven af hela trak-tens befolkning för vårt goda uppförande.

*   *
*

Här slutar dagboken plötsligt. Om slutet förkommit eller om, då de egentliga krigshändelserna upphört, det ansågs af föga intresse att fullfölja densamma, är mig obekant.

I en annan anteckning uppgifves, att "vid regementets återkomst till Sverige, blef i Göteborg mig ånyo anförtrodd en jägarbataljon, med hvilken jag tågade till norska gränsen och hade äran utgöra teten af den kolonn, som öfver Svinesund inryckte i Norge. Här erhöll jag den 8 oktober riddarkorset af kejserliga ryska S:t Wladimirsordens 4:de klass [15].

15) Öfverstelöjtnant Petré skref från Fredrikshall den 9 oktober 1814 och lyckönskade till den erhållna dekorationen med följande ord: "Belöningen är väl icke stor, men bevisar åtminstone attention, rättvisa och hågkomst.

Jag väljer äfven detta tillfälle för att aflägga den tacksamhet jag är skyldig Wälborne Herr Capitainen för dess *utmärkta* förhållande den 19 oktober 1813 vid Leipzigs intagandc, jag anser mig härtill berättigad igenom den dagens händelser och skall aldrig förglömma minnet *deraf."*

Jag blef den 19 januari samma år kapten och kommenderade sedan under alla läger, där regementet var med, min jägarbataljon. Kapten vid regementet blef jag den 20 februari 1821, hvarefter jag den 29 mars 1825 utnämdes till major i armén och den 26 april s. å. till chef för andra jägarbrigaden.

Den 26 januari 1831 blef jag Svärdsordensriddare och tog afsked den 5 juli s. å. med öfverstelöjtnants grad och tillstånd att fortfarande bära regementets uniform, hvarjämte tillerkändes mig pension vid uppnådda 50 lefnadsår. Jag var då endast 45 år gammal."

Det återstår nu endast att nämna att min fader hade ett manligt utseende och en reslig figur, samt besatt en mer än vanlig kroppsstyrka, som han dock aldrig använde i oträngdt mål. Med ett allvarligt och jämt lynne hade han en ovanlig förmåga att behandla underlydande och var därför afhållen ej allenast af kamrater och trupp utan äfven af sina talrika underhafvande. Utom som krigare gjorde han äfven genom fredliga idrotter sitt namn aktadt och äradt. Han var nämligen en bland Södermanlands insigtsfullaste och största jordbrukare och arrenderade under en lång följd af år de betydliga godsen Lagnö och Säby samt Skär på Aspön, hvarjämte han egde Nybyholm, Arnöberg och Ingeby i Upland, hvilket allt sköttes, för att vara vid denna tid, på ett utmärkt sätt, hvarigenom han äfven samlade förmögenhet, ehuru han började med tvänne tomma händer. Kraftfull och verksam, räckte hans tid ej allenast till att handhafva sin egen ekonomi utan äfven för de talrika kommunala värf, som voro honom uppdragna. Plötsligt afbröts dock hans rastlösa verksamhet vid endast 47 års ålder genom ett blodslag, som träffade honom på Säby den 23 september 1833, till stor sorg och saknad ej allenast för hans unga maka och barn, utan äfven för den stora vänkrets och underhafvande, som stodo sörjande kring hans bår. Han bodde först på Lagnö, men flyttade till Säby då han gifte sig, men skulle, om ej döden afbrutit hans bana, följande år nedslagit sina bopålar vid Nybyholm. Hans stoft hvilar, jämte hans många år senare aflidna makas, i en murad graf å Arnö kyrkogård i Upland.

Gift på Brunsholm i Upland den 23 september 1827 med grefvinnan Aurora Johanna Maria Posse, född den II februari 1807 på Arnöberg och död den 16 februari 1878 i Stockholm. Dotter till kaptenen grefve Arvid Posse och hans andra maka Hedvig Ulrika Staël von Holstein.